

Pané i Argelich, Josep

(La Fuliola, 2 de desembre 1910 – Juneda, 10 de juny 1979)

Pagès, sindicalista i polític. Home de conviccions sòlides, tenaç i constant. De família camperola, assistí esporàdicament a l'escola mentre es dedicava fonamentalment a les feines del camp. Als vint anys encara no sabia escriure ni llegir, però la seva perseverança autodidacta el portà a estudiar llengües en diferents moments de la seva vida, arribant a parlar diversos idiomes.

El seu interès per la situació política despertà a partir dels fets de Prats de Molló. Una mica més endavant, participà en la creació de l'Ateneu Popular de la Fuliola, entitat apolítica la funció de la qual fou la formació dels associats en el pensament democràtic i llibertari, enfront d'una realitat pagesa tancada, localista i d'intolerància religiosa, quelcom que no agradà a les autoritats eclesiàstiques locals.

Milità en el Bloc Obrer Camperol (BOC), de forta implantació a Lleida. Des de les files d'aquest partit, impulsà la constitució de la Unió Provincial Agrària de Lleida (1933), convertint-se en el principal sindicat de les terres de ponent. L'any següent participà en la creació del Sindicat Agrícola Local, de l'òrbita de l'Ateneu Popular, i més endavant, el 1935, fundà la cooperativa de consum de la Fuliola, *La Progressista*, associada a la Federació de Cooperatives, de Sindicats Agrícoles i de Cooperatives de Consum de Catalunya.

En totes aquestes entitats, i associacions, així com des dels nombrosos articles que escriví en aquesta etapa per a la premsa comarcal, denuncià la situació deplorable del món de la pagesia i els abusos de servitud als quals estava sotmesa, adduint també la necessitat de formació i extensió de la cultura al pobles per fer-la menys subjecte a l'explotació. Creia necessària una reforma

agrària integral, el bastió principal de la qual era l'accés a la propietat de les terres als pagesos que la treballaven. També advocava contra els comerciants per la seva política de preus baixistes sobre els productes agraris, defensant el control dels pagesos sobre la seva pròpia producció. Finalment, creia imprescindible la tecnificació del camp català i espanyol per fer-lo competent a nivell europeu.

Les progressives lluites que canalitzà a través d'aquestes associacions feren créixer de forma molt notable la sindicació i el cooperativisme a les terres de Lleida, tendència que es veié estroncada amb la Guerra Civil espanyola. Arran d'aquestes pràctiques i de l'estudi de formes d'organització agrària, arribà a la conclusió que el cooperativisme era la millor forma organitzativa per a resoldre els problemes de la pagesia i del món camperol. No abandonà aquesta idea mai, malgrat la seva promoció i divulgació fou intermitent, intensificant-se sobretot en els darrers anys de la seva vida.

Participà activament tant en la insurrecció de Jaca el 1930 com, més tard, el 1934, en la revolta a Catalunya per a la proclama de l'Estat Català dins la República Federal Espanyola, acció seguida de vagues general i accions violentes que foren reprimides ràpidament per l'exèrcit i la guàrdia civil. Arran d'aquest fet, Catalunya perdé definitivament la seva autonomia, iniciant alhora una onada de repressió de la vida associativa a tots els nivells. També el món pagès patí el seu impacte, produint-se molts acomiadaments de jornalers participants o simpatitzants amb els fets. Pané decidí aleshores fugir a França, on aprofità per estudiar francès. De tornada a Catalunya fou empresonat un parell de vegades i alliberat definitivament amb el triomf del Front Popular el 1936. Treballà aleshores activament en la implantació del POUM a les terres de Lleida.

Durant la Guerra Civil marxà com a voluntari en la Segona Columna de Milícies de Catalunya, dirigida per Jordi Arquer, que posteriorment s'uní a la 29ª Divisió poumista. Amb els fets de maig del 1937 aquesta columna es va dissoldre, i

Pané s'integrà a la columna de la CNT. Marxà després al front d'Andalusia fins al final de la guerra en què fou empresonat.

Va romandre a la presó durant quatre anys, al llarg dels quals aprofità per continuar amb els seus estudis de llengües, ampliant l'esperanto i el francès, amb l'anglès i l'alemany. Després d'un indult generalitzat, fou elegit membre del Comitè Executiu en el primer congrés clandestí del POUM de l'interior, quelcom que el dugué a viure a Barcelona. Militant del Front de la Llibertat, s'encarregà d'editar les publicacions d'aquesta plataforma i d'altres edicions en una premsa clandestina que tenia amagada a casa seva. En trobar-la, fou de nou empresonat durant un any, període en el que s'inicià en l'ofici de les traduccions de novel·les d'acceptació popular, ocupació que li donà ingressos extres esporàdicament.

En sortir de la presó, militarà a les files del MSC, que s'havia escindit del POUM mentre ell era a la presó. Intentarà establir-se a Lleida i reprendre la seva activitat cooperativista, però tornarà a Barcelona decebut per la realitat de les cooperatives corporativistes de l'estat.

Treballà a la ciutat per l'editorial Bruguera i després per una editorial especialitzada en publicacions estrangeres. Haurà de torna a marxar a l'exili veneçolà arran d'una denúncia. Hi restarà durant nou anys treballant en traduccions per a diferents institucions i editorials espanyoles. Mantindrà, més per contactes personals que per activisme militant, el contacte amb els republicans exiliats a Veneçuela, sense perdre mai del tot el contacte amb els militants exiliats a Europa, principalment amb Rovira.

Tornarà a Catalunya el 1966, instal·lant-se a Juneda i iniciant una explotació agrícola de fruiters. Això l'aproximarà de nou a les dificultats i la problemàtica del camp, l'endarreriment tècnic, les normatives d'aigua anacròniques i els contractes d'arrendament i ajornalaria abusius sobre el pagès. Entrà a la Cooperativa de Juneda, però per desavinences amb les autoritats en surt al cap de poc, fet que el dugué a denunciar de forma assídua des de la premsa

local i comarcal la corrupció de les cooperatives oficials i l'adulteració de l'esperit cooperativista que hauria de regir en aquesta mena d'organitzacions. A més de la denúncia explícita i concreta, no es cansà de fer pedagogia sobre l'autèntic cooperativisme, com s'hauria d'administrar i quin hauria de ser el seu objectiu, abast i organització vertebral a nivell sectorial i territorial. Amb aquest esperit, fou un dels membres fundadors de la Unió de Pagesos, el 1974, i treballà abundantment per la seva consolidació territorial i d'afiliació.

Milità des del seu retorn al Moviment Socialista de Catalunya (MSC), que es convertí en Convergència Socialista (CSC) el 1974 i en PSC-Congrés el 1976. Formà part del Consell General d'aquest darrer partit, aportant la seva experiència en el front de lluita pagesa. Intervingué en el congrés constituent del PSC-C, l'anomenat "Míting de la Llibertat". I fou segon en la candidatura per a les eleccions constituents del 1977 per a la demarcació de Lleida, sota la candidatura conjunta del PSC-C i de la Federació Catalana del PSOE. No guanyà cap escó, però treballà primer per la Generalitat de Catalunya provisional i després pel Consell d'Agricultura, Ramaderia i Boscos, sempre en el camp de la pagesia.

En els darrers anys de la seva vida escriví un llibre juntament amb en Pep Coll sobre la vida de Rovira: *Josep Rovira: una vida al servei de Catalunya i del socialisme* (1978).